

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ У СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Розглянуто стан і визначено проблеми управління інвестиційними процесами в галузі зв'язку. Визначено поняття "інвестиційний процес у галузі зв'язку". Проаналізовано структуру доходів телекомунікаційних підприємств і встановлено співвідношення між розміром капітальних інвестицій та доходністю від послуг зв'язку. Виділено основні критерії для визначення ефективності управління інвестиційними процесами в галузі зв'язку та відповідні напрямки удосконалення

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток України обумовлює потребу подальшої зміни підходів до управління інвестиційними процесами, особливо на мезо- та мікроекономічному рівнях.

У сфері телекомунікацій управління зазначеними процесами охоплює широке коло проблем, основними з яких є: джерела фінансування, галузеві методики оцінки інвестиційних ресурсів, особливої форми формування тарифів на телекомунікаційні послуги тощо. В напрямку вирішення цих проблем, з урахуванням рекомендацій Міжнародного союзу електрозв'язку (ITU), на поточний момент розроблено "Концепцію створення інформаційних ресурсів органів державної влади" та "Методичні рекомендації з формування собівартості послуг зв'язку". Проте, вони не містять загальних, а тим більше типових, методик для аналізу ефективності управління інвестиційними процесами.

Таким чином, важливим науковим та практичним завданням є виділення критеріїв для визначення ефективності управління інвестиційними процесами у галузі зв'язку з метою подальшої розробки методики для оцінки стану управління процесами вкладення інвестицій на галузевому рівні, забезпечення сталого розвитку телекомунікаційної галузі в Україні.

Стан вивчення проблеми. Ситуація щодо розуміння сутності інвестування, уніфікації підходів, необхідності удосконалення методик визначення ефективності управління інвестиціями підсилюється динамічністю процесів, що притаманні даній галузі. У свою чергу, "перетворення в економіці телекомунікаційної галузі стимулюють більш швидкий розвиток економічних процесів, що вимагає формування потужного інвестиційного потенціалу" [1]. Відтак, природно постає потреба дослідження проблеми інвестиційного забезпечення сфери телекомунікацій, його результативності, а також інвестиційної привабливості самих підприємств зв'язку.

У цьому контексті відзначаємо, що інвестиційна привабливість виступає не лише фінансово-економічним показником, а й моделлю кількісних і якісних показників – оцінок зовнішнього середовища (політичного, економічного, соціального правового) і внутрішнього позиціонування об'єкта у зовнішньому середовищі, оцінок його фінансово-технічного потенціалу, що дає змогу варіювати кінцевий результат.

В умовах інформатизації й глобалізації економічних процесів вирішення даної проблеми потребує подальшого детального опрацювання.

Метою дослідження є визначення сутності, проблем, поточного стану і перспектив інвестування у галузі зв'язку, встановлення співвідношення між розміром капітальних інвестицій телекомунікаційних підприємств та доходністю від відповідних послуг, отриманих ними, як індикаторами ефективності управління інвестиційними процесами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасна економічна література представлена спектром публікацій на тему інвестицій, управління ними та оцінки їх ефективності. Найповніші теоретико-методологічні розробки з проблематики нашого дослідження має А.В. Мертенс [2]. На макроекономічному рівні опрацьовували проблему Б.М. Данишин, О.І. Дацій, М.Х. Корецький, В.Ф. Федоренко [3]; на галузевому рівні –

В.М. Гранатуров, В.М. Орлов, О.С. Редькін [4]; на мікроекономічному рівні – В.С. Луцько, В.М. Карпов, М.В. Коніжай [5].

Окремий напрям досліджень становить проблема інвестиційної привабливості об'єктів та її оцінки. Так, В.І. Глазунов стверджує, що остання повинна визначати джерела, терміни, обсяги ресурсів, що їх може спрямувати інвестор у процесі здійснення інвестицій [6]. Н.О. Русак і В.А. Русак для визначення інвестиційної привабливості об'єкта пропонують використовувати евристичні методи, пов'язані з ранжуванням досліджуваних об'єктів на підставі оцінки експертів [7]. А відтак, автори зводять її до порівняння певних об'єктів. Крім того, окремі фахівці прирівнюють інвестиційну привабливість до оцінки ефективності інвестиційних проектів.

Отже, додаткових досліджень потребує і сама сфера телекомунікацій, і управління інвестиційними процесами в ній.

Викладення основного матеріалу дослідження. Практика господарювання дозволяє встановити, що в галузі зв'язку переважно йдеться не просто про інвестування у його традиційному розумінні, а про реінвестування, адже відбувається використання "отриманих відсотків, дивідендів і капітального доходу для додаткових інвестицій" [2, с. 406].

Водночас, не можна оминути визначення "світових" показників у цій галузі. Зокрема, традиційно виділяють один пріоритетний напрям інвестування і три субнапрямки, що тим чи іншим чином доповнюють основний [8]. Це, по-перше, сукупні інвестиції в електрозв'язок, або річні капіталовкладення, – під якими розуміють валові річні інвестиції в телекомунікації (у т.ч. послуги фіксованого, рухомого зв'язку) з метою придбання власності і мереж. При цьому сама категорія "інвестиції" означає витрати, пов'язані з придбанням права на власність (у т.ч. інтелектуальну і нематеріальну) і устаткування. До цих витрат належать витрати на первісне устаткування і на розширення існуючого, коли передбачається, що воно буде використовуватись протягом тривалого періоду часу. Особливістю даного виду інвестицій є те, що вони стосуються лише загальнодоступних телекомунікаційних послуг, і не стосуються інвестицій у програмне забезпечення чи телекомунікаційне устаткування, призначене для приватного використання.

По-друге, інвестиції в послуги фіксованого телефонного зв'язку – річні інвестиції в устаткування для надання послуг фіксованого телефонного зв'язку.

По-третє, інвестиції в рухомий зв'язок – річні інвестиції в устаткування для мереж рухомого зв'язку.

І, по-четверте, – іноземні інвестиції, тобто річні інвестиції в електрозв'язок із закордонних джерел, або "прямі іноземні інвестиції".

Незважаючи на випрацьовану єдність підходів до визначення категорії "інвестиції", немає чіткості у розкритті сутності самого процесу інвестування, інвестиційної привабливості, системи її оцінки та управління в телекомунікаційній сфері. Так, традиційні підходи обмежуються аналізом чинників формування показників середньозваженої вартості інвестованого капіталу, визначенням періоду окупності інвестицій, методиками до розрахунку ризиків інвестиційної діяльності, побудовою моделей оцінки інвестиційних ресурсів тощо.

І це видається дивним, адже результати аналітичних досліджень свідчать, що галузь зв'язку стрімко розвивається завдяки прискоренню еволюційних процесів у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій на світовому рівні. Її особливістю є те, що вона розвивається одночасно із глобальною інфраструктурою зв'язку, стимулюючи

прискорення світових економічних процесів, а отже вимагає формування потужного інвестиційного потенціалу.

Підтвердженням тому є постійне збільшення розміру отримуваних галузевими підприємствами доходів (одні з найвищих в Україні) (табл. 1).

Таблиця 1. Доходи від надання послуг пошти і зв'язку у 2004–2008 роках, млн. грн.

Показник	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	Відношення 2008 р. до 2004 р., у %
Доходи пошти і зв'язку, всього	21126,3	27447,4	33491,5	39870,0	46106,0	у 2,18 р.б.
у тому числі						
поштового	948,5	1340,3	1307,3	1496,5	2104,4	у 2,22 р.б.
телеграфного	73,5	60	56,5	56,8	52,3	71,2
телефонного міського	2604,3	2583,3	2953,2	3607,2	3693,2	141,8
телефонного сільського	175,6	195	225,8	250,3	259,3	147,7
телефонного міжміського (включаючи міжнародний)	6033,3	6623,7	6173,3	5863,8	5510,9	91,3
кур'єрської діяльності	–	–	177,9	237,6	310,3	–
проводового мовлення	49,7	47,9	80,7	109,6	145,7	у 2,93 р.б.
спеціального і фельдзв'язку	151,7	193,5	64,1	94,2	120,0	79,1
передачі і прийому телевізійних та радіопрограм, радіозв'язку	531,2	673,1	853	1102,1	1432,4	у 2,70 р.б.
нагляду та технічного контролю за використанням радіочастот супутникового	103,5	158,3	219,1	288,1	329,9	у 3,19 р.б.
комп'ютерного	934,5	1009,5	1255,7	1632,5	2415,7	у 2,59 р.б.
з нього надання доступу до мережі "Інтернет"	–	–	1058,1	1375,7	2072,1	–
мобільного	9485,4	14512,2	20056,4	25061	29630	у 3,12 р.б.
з нього						
стільникового	9458,2	14489,4	20035	25028	29606	у 3,13 р.б.
пошукового (пейджингового)	12,6	8,4	6,5	5,3	1,8	14,3
транкінгового	14,6	14,4	14,9	21,2	21,8	149,3

Джерело: складено автором на підставі [9]

Як свідчать наведені дані, найбільший приріст мають показники доходності від нагляду та технічного контролю за використанням радіочастот. Це непрямо свідчить про наявність фінансових інвестицій, які несуть оператори телекомунікацій, адже до ДП "Український державний центр радіочастот" вони сплачують кошти за проведення розрахунків щодо розвитку мереж рухомого (мобільного) зв'язку (кількість абонентських і базових станцій, вимірювання частотних показників перед введенням їх в експлуатацію), за вимірювання параметрів телекомунікаційних мереж, за моніторинг ефіру, за видачу ліцензій, дозволів на експлуатацію РЕЗ, висновків щодо виділення номерного ресурсу, сертифікацію тощо. Тобто можемо визначити, що оператори телекомунікацій збільшують власні нематеріальні активи.

Позитивна динаміка доходності послуг рухомого (мобільного) та супутникового зв'язку засвідчує, що понесені операторами витрати є окупними, і дозволяють не лише перекрити понесені витрати, а й отримати значний прибуток (у т.ч. чистий, про що свідчать внутрішні документи підприємств). Подібна ситуація спостерігається і з доходами від надання послуг комп'ютерного зв'язку. Враховуючи, що найбільші капітальні витрати підприємства зв'язку понесли в період до 2005 р., сьогодні їх діяльність щодо поширення надання послуг Інтернет переважно не пов'язана із значними інвестиціями (окрім широкомагнєтного та мобільного Інтернету).

Маємо відзначити такі зміни у структурі доходів від надання послуг (табл. 2):

Таблиця 2. Структура доходів від надання послуг пошти і зв'язку у 2004–2008 роках, відсотків

Показник	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	Відхилення 2008 р. до 2004 р., +/-
1	2	3	4	5	6	7
Доходи пошти і зв'язку, всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	–
у тому числі						
поштового	4,5	4,9	3,9	3,8	4,6	0,1
телеграфного	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	–0,2
телефонного міського	12,3	9,4	8,8	9,0	8,0	–4,3
телефонного сільського	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6	–0,2
телефонного міжміського (включаючи міжнародний)	28,6	24,1	18,4	14,7	12,0	–16,6
кур'єрської діяльності	–	–	0,5	0,6	0,7	–
проводового мовлення	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,1
спеціального і фельдзв'язку	0,7	0,7	0,2	0,2	0,3	–0,4
передачі і прийому телевізійних та радіопрограм, радіозв'язку	2,5	2,5	2,5	2,8	3,1	0,6
нагляду та технічного контролю за використанням радіочастот	0,5	0,6	0,7	0,7	0,7	0,2
супутникового	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0
комп'ютерного	4,4	3,7	3,7	4,1	5,2	0,8
з нього надання доступу до мережі "Інтернет"	–	–	3,2	3,5	4,5	–
мобільного	44,9	52,9	59,9	62,9	64,3	19,4
з нього						
стільникового	44,8	52,8	59,8	62,8	64,2	19,4
пошукового (пейджингового)	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	–0,1
транкінгового	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	–0,1

Джерело: складено автором на підставі [9]

Як свідчать наведені дані, незважаючи на загальне зростання доходів, їх структура, за виключенням послуг міжміського (-) і мобільного (+) зв'язку, залишилась майже незмінною.

Таким чином, аналіз вищенаведених та інших даних змушує визнати, що у порівнянні з іншими країнами з розвинутою ринковою економікою у нашій державі присутня тенденція до *відставання темпів надання новітніх, а не традиційних, послуг зв'язку* (асортимент, якість; див. табл. 2), *а-балансованості інвестиційних попиту, пропозицій, схем і методів інвестування, обмеженості застосування різних елементів структури інвестицій*, а саме відтворювальної у порівнянні з галузеву, територіальною чи технологічною.

Слід пам'ятати, що у світовій економіці конкурентоспроможність забезпечується безперервним розвитком нових технологій, управління капіталом щодо яких не обмежується національним рівнем, тобто відбувається на світових фінансових ринках. Отже маємо право говорити про наявність фінансових інвестицій і у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Крім того, в економіці саме відтворювальна структура інвестицій сприяє сталому розвитку та спричинює значний вплив на ефективність використання останніх. Удосконалення ж відтворювальної структури є відображенням зростання питомої ваги капіталовкладень. У телекомунікаційній галузі це особливо вигідно, адже модернізація, розширення і технічне переозброєння мереж і засобів зв'язку скорочує темпи введення "додаткових" об'єктів в експлуатацію (відтак, часом є вигіднішим, аніж нове будівництво). Ця теза підтверджується статистичними даними [10]. Наявність зниження темпів обсягу інвестицій було обумовлене зменшенням обсягів капітальних інвестицій операторів рухомого (мобільного) зв'язку, які на даному етапі практично завершили будівництво GSM-мереж, мережі 3G; хоча і досі одним з пріоритетних напрямків розвитку телекомунікаційних мереж є будівництво сучасних волоконно-оптичних ліній зв'язку з впровадженням технологій CWDM та DWDM та розвиток мережі широкопasmового доступу, в тому числі безпроводового.

Диференціація напрямків інвестування дозволяє застосовувати різні джерела фінансування (як джерела формування інвестиційного забезпечення). Але галузеву особливістю є постійна зміна співвідношення питомої ваги зовнішніх і внутрішніх інвестицій у структурі сукупного інвестованого капіталу. Отже можемо визначити певну специфіку моделі інвестиційного забезпечення телекомунікаційної галузі.

У такому разі під *інвестиційним процесом у галузі зв'язку* будемо розуміти динамічний, відтворювальний процес, результатом якого є перетворення ресурсів на інвестиції, на стан протікання якого впливають чинники, що обумовлюють тенденції часово-ресурсного забезпечення інвестиційної діяльності, з метою отримання явної (доходу) або неявної вигоди (ефекту).

Для активного інвестування в галузь наявні всі передумови: об'єкти, суб'єкти, інвестиційний потенціал, економічні відносини, механізми перетворення ресурсів на інвестиції тощо. Проте, починаючи з 2005 року в країні було ухвалено низку нормативних документів і підзаконних актів, які щороку і досі продовжують обмежувати можливість використання власних ресурсів операторами поштового зв'язку, операторами та провайдерми телекомунікацій. Зокрема, це подання Кабінету Міністрів України щодо включення до статей доходів загального фонду Державного бюджету України частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств, їх об'єднань, та дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, які є у державній власності; а також частини чистого прибутку (доходу) підприємств, частка держави у статутному фонді яких перевищує 50 відсотків, господарських товариств, більше ніж 50 відсотків акцій (часток, паїв) яких знаходиться у статутних фондах інших господарських товариств, акціонером яких є держава і

володіє в них контрольним пакетом акцій, тощо (закони про Державний бюджет України, ст. 2, п. 17). Найбільше це вплинуло на діяльність таких операторів, як ВАТ "Укртелеком" та УДППЗ "Укрпошта", коли підприємства вимушені були звернутися до залучення зовнішніх, але обмежених, джерел інвестування, таким чином суттєво знизивши значення коефіцієнта автономії. Крім того, подібна ситуація стримувала можливість використання ресурсів фондового ринку, ринку позичкових капіталів (знову-таки через обмеження використання інструменту забезпеченості власними, необхідними ресурсами).

Крім того, було розроблено 6 ліцензійних умов та ухвалено Рішення Національної комісії з питань регулювання зв'язку від 02.04.2009 р. № 1438, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22.04.2009 р. за № 363/16379 "Порядок регулювання тарифів на загальнодоступні телекомунікаційні послуги", п. 3.8 якого визначено: "До розрахунку тарифів на загальнодоступні телекомунікаційні послуги включається прибуток, який спрямовується для здійснення *капітальних інвестицій* та досягнення інших цілей відповідно до законодавства. *Витрати на здійснення капітальних інвестицій включаються до тарифів у складі прибутку* на підставі економічно обґрунтованих розрахунків та затвердженої програми розвитку оператора з обсягами коштів і строками реалізації відповідно до законодавства". Згідно локальних нормативних актів у галузі зв'язку інвестиційні проекти повинні мати термін окупності з урахуванням дисконтування не більше 5 років.

Зазначене рішення вплинуло на роботу 1366 операторів та провайдерів телекомунікацій, а найбільше – ЗАТ "Датагруп", ТОВ "ІТС", ТОВ "Інтертелеком", ЗАТ "Київстар Дж.Ес.Ем.", ЗАТ "Українські радіосистеми", ЗАТ "Український мобільний зв'язок", ГК "Фарлеп-Оптима" та ін.

Звісно, можна погодитись, що у всіх державах світу остання має право регуляторного впливу і в частині тарифів, проте поки що не можна засвідчити наявність збалансованості, пропорційності динаміки розвитку зовнішнього та внутрішнього ринків, що мало б стати результатом виваженої економічної політики в Україні.

Насьогодні найбільше проблем виникає з інвестуванням у нематеріальні активи, без яких діяльність галузевих підприємств є неможливою. Зокрема, це стосується придбання операторами ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України для впровадження радіотехнології "Цифровий стільниковий радіозв'язок ІМТ-2000 (UMTS)", адже і до сьогодні ведеться дискусія щодо процедури проведення відкритих аукціонів на право її отримання (донині триває конверсія смуг радіочастот, тобто роботи з вивільнення смуг частот в діапазоні 2ГГц для впровадження зазначеної радіотехнології). Відтак, даний вид інвестицій поки що залишається досить ризикованим з точки зору фінансових вкладень.

Отже, існує потреба формування інвестиційного потенціалу та визначення ефективного інвестиційного забезпечення галузі зв'язку.

В цілому, фінансово-господарська діяльність телекомунікаційного оператора є неможливою без інвестування. Як зазначалось, інвестиції можуть мати власний і залучений характер. Причому питання залучення інвестиційних ресурсів є важливим на будь-якому етапі функціонування оператора або провайдера телекомунікацій (від етапу створення до ліквідації). Сьогодні оператор, який працює із залученими інвестиційними ресурсами, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку і можливості приросту фінансової рентабельності діяльності.

Для отримання залучених інвестиційних ресурсів підприємство галузі зв'язку повинно відповідати ряду характеристик, тобто бути інвестиційно привабливим. Під інвестиційною привабливістю оператора телекомунікацій розуміють сукупність характеристик його виробничої, комерційної, фінансової, управлінської діяльності та

особливостей інвестиційного клімату, що свідчать про доцільність здійснення інвестицій в нього.

Отже, підвищення інвестиційної привабливості виступає пріоритетним для галузі, а в середині неї – сприяє конкуренції, а відтак і розвитку.

В цьому контексті ми підтримуємо думку Д.І. Олійник, що “інвестиційне забезпечення в телекомунікаційній сфері потребує наявності адекватної, цілісної, стійкої і впорядкованої структури, яка розвивається й удосконалюється з урахуванням поточних запитів його учасників. Важливо створити сприятливі умови для реалізації переваг спільної діяльності учасників на ринку інвестиційних ресурсів на всіх рівнях в усіх сферах, зокрема виробничій та фінансовій” [11].

Традиційно, у галузі зв'язку аналіз інвестиційної привабливості розпочинають з оцінки фінансової діяльності операторів телекомунікацій. Остання значною мірою обумовлюється правильністю вкладу фінансових ресурсів в активи. В процесі функціонування оператора величина активів і їх структура постійно змінюються. Характеристику якісних змін структури засобів і джерел їх утворення одержують за допомогою об'єднання

Таблиця 3. Співвідношення окремих показників діяльності підприємств галузі зв'язку у 2004–2008 роках

Показник	20	20	20	20	20
	04	05	06	07	08
	р.	р.	р.	р.	р.
Доходи від послуг зв'язку, млн. грн.	21	27	33	39	46
	12	44	49	87	10
	6,	7,	1,	0,	6,
	3	4	5	0	0
– темпи приросту, %	–	29	22	19	15
		,9	,0	,0	,6
Освоєно інвестицій в основний капітал (капітальні вкладення), млн. грн.	56	85	98	12	10
	51	41	91	8,	91
	,0	,3	,0	4,	0,
				8	4
– темпи приросту/скорочення, %	–	51	15	26	–1
		,1	,8	,3	2,
Співвідношення між темпами приросту освоєння інвестиції і темпами приросту доходів	–	1,	0,	1,	–0
		70	71	37	,8
		94	76	91	08
Питома вага витрат, пов'язаних із освоєнням інвестицій у загальній структурі доходів, %	26	31	29	31	23
	,7	,1	,5	,3	,7

Джерело: складено автором на підставі [9; 12]

Дані наведеної та інших таблиць дозволяють нам зробити наступні висновки. Доходність компаній засвідчує тенденцію до її збільшення, проте темпи росту доходності поступово починають уповільнюватись. Отже, ринок зв'язку потребує розширення спектру новітніх послуг. Самі ж новітні послуги потребують інвестицій. Динаміка освоєння інвестицій має хвилеподібний характер. Проте має логічне пояснення. У 2005 р. ВАТ “Укртелеком” першим в Україні отримав національну ліцензію на 15 років на користування цифровим стільниковим радіозв'язком стандарту IMT-2000 CDMA (UMTS/WCDMA). Отримання ліцензії зобов'язувало компанію виконати ряд вимог щодо впорядкування і розвитку наземних та повітряних мереж передачі даних. Інші ж компанії, що воліли впровадити таку сучасну технологію, почали закладати у свої фінансові плани на майбутні роки суми необхідних видатків. Проте, інших конкурсів з продажу ліцензій Національна комісія з питань регулювання зв'язку України (далі – НКРЗ України) не проводила. Послуги мережі 3G/UMTS, що використовує технологію WCDMA, почали надаватись в країні лише у 2007 р. Наприкінці 2008 р. НКРЗ України рекомендувала операторам мобільного зв'язку переглянути свої стратегії розвитку, зокрема пропонувалось оптимізувати терміни впровадження і надання новітніх послуг – не пізніше, ніж через 6 місяців від дати отримання ліцензії на один регіон (якщо на декілька регіонів, то для початку роботи

вертикального та горизонтального аналізу звітності (зведених аналітичних таблиць, які характеризують як структуру засобів і джерел їх утворення, так і динаміку окремих показників); визначають відношення окремих статей активу і пасиву балансу, їх питому вагу в валюті балансу, розраховують суми відхилень в структурі основних статей балансу порівняно з попереднім періодом.

Крім того, аналізують окремі основні показники діяльності, до складу яких протягом останніх років стали відносити показники розвитку (приріст DSL-портів, приріст основних телефонів МСТЗ та ін.) та використання (кількість ОТА, РТ, ПП) мереж, а також показники, що відображають стан капітального будівництва (введення потужностей, капітальні інвестиції). Даними для розрахунків є обсяг інвестиційних ресурсів, критерії ефективності інвестиційних проектів, приріст активів у розрахунку на обсяг інвестицій, інвестиційна активність, інвестиційна безпека тощо. Незважаючи на розвиненість підходів, найпростішою методикою залишається визначення співвідношення вкладених ресурсів і доходності компаній (табл. 3).

в кожному наступному з них пропонується ще по два місяці; якщо ліцензія національна – 4 роки і 10 місяців). Крім того, ліцензіат зобов'язаний покрити мережею територію міст відповідного регіону на 90% (якщо їх декілька, то для покриття кожного наступного дається ще 2 місяці), а протягом двох років – покрити 80% території всіх населених пунктів та основних транспортних шляхів регіону. Відтак, одночасно з отриманням ліцензії на вид діяльності оператор отримує і ліцензію на радіочастоти. Як видно, цьому процесу передувала підготовка (інвестування) у мережі операторів телекомунікацій, що і засвідчує відповідна динаміка. В подальшому, телекомунікаційні та радіомережі в межах внутрішнього ринку стали більш розвинутими і конкурентоспроможними, відтак вже не вимагали притоку інвестицій.

Стимування темпів розвитку сучасних телекомунікаційних технологій в Україні пояснюється не лише ринковими чинниками. Так, державними програмами було передбачено подальшу телефонізацію України до 2010 року (з цією метою було заплановано виділити з держбюджету 480 млн. грн.) [13]. Особливістю ухваленої програми видавались темпи телефонізації на базі технології CDMA: до кінця 2008 р. цією мережею планувалось покрити 65%, а до завершення 2009 р. – решту території країни. Щодо спеціального устаткування, то було передбачено розгортання його виробництва на вітчизняних підприємствах. Вже сьогодні ми можемо визначити, що, на жаль, інтенсифікації інноваційно-інвестиційного процесу у даному напрямі не було зафіксовано.

Підтвердженням тому є й те, що у період проголошення тотальної телефонізації та інформатизації, на фінансову підтримку інфраструктури наукової діяльності у галузі зв'язку проектом держбюджету на поточний, 2009 рік передбачалось виділення всього 0,6 млн. грн., на прикладні і наукові розробки, на виконання держзамовлень – 1,73 млн. грн., а на саму підтримку інформатизації – 0,34 млн. грн. [14]. Наразі, аналіз стану виконання держбюджету на поточний рік по зазначеним статтям триває; адже ефективність діяльності підприємств зв'язку частково знизилася внаслідок прийняття Верховною Радою України тимчасового додаткового мита у розмірі 13% на імпорт (окрім критичного), до якого належить і сучасне телекомунікаційне устаткування. А отже, ефективність управління інвестиційними процесами у сфері телекомунікацій напряму пов'язується із стійкістю системи інвестування відносно зовнішніх впливів.

За результатами дослідження можемо визначити, що наявний обсяг інвестицій у галузь не дозволяє забезпечити необхідний рівень ефективності, досягти

сучасних, прийнятних якісних показників впровадження надання послуг, покриття, проникнення, конвергенції мереж, їх місткості та стійкості. А наявні форми звітності не дозволяють достеменно встановити співвідношення між обсягом інвестицій, масштабами будівництва, часовими витратами і затратами праці, особливо щодо новітніх технологій (Wi-Max, 3G, 4G тощо).

Отже, основними критеріями для визначення ефективності управління інвестиційними процесами в галузі зв'язку мають виступати:

- якість (інвестиційних процесів, пропонованих послуг);
- стійкість (системи щодо впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на інвестиційне забезпечення);
- точність (прогнозованість основних показників та співвідношення ризикованості й прибутковості інвестицій);
- оптимізація (бізнес-процесів, використання та розміщення інвестиційних ресурсів).

Висновки та перспективи подальших досліджень.

За результатами проведених досліджень можемо визначити, що в Україні для підвищення ефективності управління інвестиційними процесами у сфері телекомунікацій необхідні:

- 1) перегляд традиційних і ухвалення нових, ринково-спрямованих рішень, що забезпечуватимуть прискорення темпів розвитку галузі до світових;
 - 2) розробка організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення розвитку на національному рівні;
 - 3) державна підтримка та сприяння (у т.ч. щодо відновлення потенціалу підприємств зв'язку, ухвалення процедур просування та надання телекомунікаційних послуг через Інтернет);
 - 4) підвищення ступеня керованості інвестиційними процесами;
 - 5) інтенсифікація інвестиційного забезпечення;
 - 6) розробка нових методик оцінки ефективності інвестицій на галузевому рівні;
 - 7) удосконалення системи індикативних показників.
- Застосування запропонованих механізмів сприятиме розв'язанню проблем ефективності управління інвестиціями та інвестиційними процесами у сфері телекомунікацій, подальшій інформатизації економіки та має перспективу свого розвитку.

Список використаної літератури:

1. *Олійник Д.І.* Ресурсне забезпечення інвестиційної діяльності в Україні: Монографія. – Одеса: ВМВ, 2005. – 359 с. 2. *Мертенс А.В.* Інвестиції: Курс лекцій по современной финансовой теории. – К.: Киевское инвестиционное агентство, 1997. – XVI, 416 с.: ил. – (рос. мовою). 3. *Данилишин Б.М.* Макроекономічне регулювання інвестиційних процесів: Монографія / Б.М. Данилишин, М.Х. Корецький, О.І. Дацій. – Ніжин: ТОВ „Видавництво „Аспект-Поліграф”, 2007. – 204 с. 4. *Луцько В.С.* Методичні підходи до визначення собівартості загальнодоступних (універсальних) телекомунікаційних послуг та формування тарифів / В.С. Луцько, В.М. Карпов, М.В. Коніжай; Державний університет інформаційно-комукаційних технологій. – К.: РВПС України НАН України, 2007. – 80 с. 5. *Орлов В.М.* Економіка поштового зв'язку: навч. посіб. / В.М. Орлов, Н.Ю. Потапова-Сінько, О.С. Редькін, Н.П. Спільна, Л.А. Захарченко, Г.А. Отливанська, Л.В. Кузнецова. – Одеса: ВМВ, 2006. – 468 с. 6. *Глазунов В.И.* Финансовый анализ и оценка риска реальных инвестиций. – М.: Финстатинформ, 1997. – 135 с. – (рос. мовою). 7. *Русак В.А.* Финансовый анализ субъекта хозяйствования: Справочное пособие / В.А. Русак, Н.О. Русак. – Минск: Высшая школа, 1997. – 309 с. – (рос. мовою). 8. International Telecommunication Union. Market Information and Statistics (STAT). – Режим доступу: <http://www.itu.int/ITU-D/ict/handbook.html>. – Назва з екрану.

10. Доходи від надання послуг пошти і зв'язку. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/tz/dnp/dnp_u/dnp1208_u.htm. – Назва з екрану.

11. Підсумки роботи галузі. – Режим доступу:

<http://www.stc.gov.ua/uk/publish/article/63905;sessionId=2932CCA87BAA3A51FE202CDF5E53A147>. – Назва з екрану. 12. *Олійник Д.І.* Організаційно-економічні аспекти механізму інвестиційного забезпечення сталого розвитку телекомунікаційної галузі в Україні // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції “Проблеми розвитку внутрішнього ринку в умовах глобалізації” – Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – Київ, 2005. – С. 27–33. 13. Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності. – Режим доступу:

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ibd/invek/invek_u/invek_u2004.htm. – Назва з екрану. 14. Полная телефонизация страны с помощью CDMA намечена на 2010 год. – Режим доступу: http://www.trubka.ua/news_5176.html. – Назва з екрану. 15. Кабмин планирует сократить финансирование Национальной программы информатизации в 2009 году. – Режим доступу: <http://proit.com.ua/news/telecom/2008/12/23/184817.html>. – Назва з екрану.

БОГОЯВЛЕНСЬКА Юлія Вячеславівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри управління персоналом і економіки праці Житомирського державного технологічного університету

Наукові інтереси:
– економіка та управління підприємствами, національним господарством;
– соціальна економіка і політика

